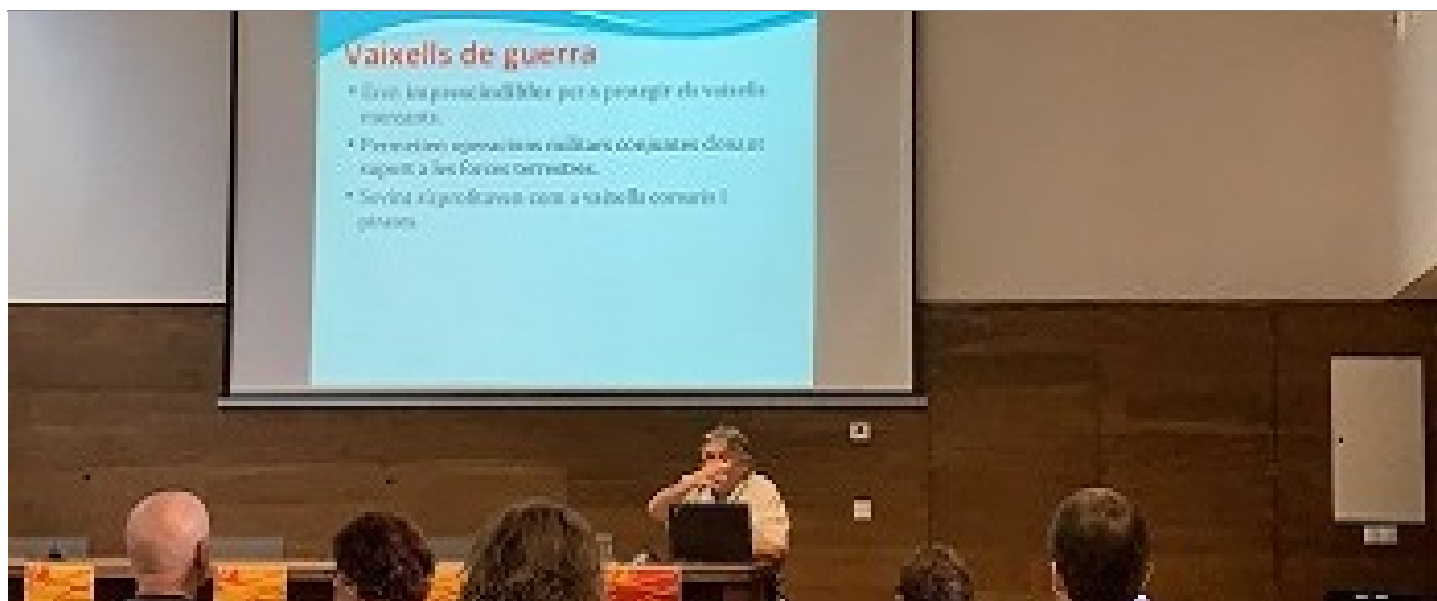

6a Universitat: segon dia

Autor: Pol Bragulat

Data de publicació: 03-08-2019

En Pol Bragulat ens ofereix la crònica dels actes que s'han dut a terme al segon dia de la 6a Universitat Nova Història a Montblanc.

Manel Capdevila: la construcció naval catalana a l'illa de Malta

Iniciant les conferències del segon dia, en Manel Capdevila ha presentat una extensa conferència sobre la tradició catalana de construcció naval a l'illa de Malta. Repassant tant els períodes en què els reis catalans regnaven sobre l'illa com el següent, en què l'ordre dels Hospitalers tingueren arrendada l'illa des d'Alfons V el Magnànim, l'àmbit mariner i naval maltès està altament influenciat pel català.

Intervenció d'En Manel Capdevila

Capdevila ha parlat de la nomenclatura d'origen català en les professions de la construcció naval a Malta, els vents i l'art de la navegació, la tipologia de naus i els personatges amb responsabilitats militars i navals que han format part del món mariner de Malta.

Francesc Jutglar: zoònims catalans arreu del món

Seguidament, en Francesc Jutglar ha presentat un recull d'espècies animals que presenten una nomenclatura calcada a la del català o que tenen una diferència ortogràfica lleugera degut a l'adaptació de la fonètica local.

La primera part de la presentació ha centrat el recull en els zoònims de Malta que tenen aquestes característiques. La llista és extensa, tant per noms generals com «cranc» o «serp», com per espècies concretes amb un nom d'origen popular, dels quals han destacat la ingent quantitat d'espècies marines (sobretot peixos) amb noms calcats als catalans.

La segona fa un recorregut pel món, especialment el continent americà, on Jutglar ha descrit les connexions entre els zoònims americans amb orígens colonials i el català. La gran majoria d'aquestes espècies són ocells i mamífers petits, com el ocells «martinet» i «oriol» —el mateix nom tant en les variants d'espècies americanes com amb les autòctones catalanes—. Respecte dels mamífers americans, ha argumentat com «mofeta» té l'origen en el moviment que l'animal fa abans de llançar el líquid àcid (mostrar el cul endavant) i que en català això se'n diu «fer mofa»; ja que el possible origen del llatí hauria de fer referència a una substància química poc coneguda durant l'Edat Moderna. Un altre exemple molt interessant és el de «mico». Malgrat no es tingui documentació en català amb la paraula abans de la que existeix en castellà (les cròniques d'Índies), sí que té la tradició de l'ús popular en frases fetes de la paraula «mico». Per contra, el castellà fa exclusivament ús de la paraula «mona». Un últim dels molt exemples proposats és el de «papallona». A Sud-Amèrica, les papallones tenen el nom de «papalote», del qual se'n situa l'origen en el nàhuatl, introduït a través del castellà a Europa. Si fós així però, no podria ser que existessin documents en català del segle tretze fent servir la mateixa paraula per anomenar les papallones.

Presentació del llibre d'en Pep Mayolas: «Erasmus i l'imperi català de Carles I»

Per acabar la sessió del matí i una hora abans de dinar, en Pep Mayolas presenta el seu nou llibre «Erasmus i l'imperi català de Carles I», que és la continuació del seu llibre «Erasmus i la construcció catalana d'Espanya». El llibre «Erasmus i l'imperi català de Carles I» té un pròleg a càrrec de Rafael Mompó. Els dos primers capítols desenvolupen temes nous.

Els mencionats primers capítols introdueixen en el discurs del llibre les teories d'Iván Giménez sobre la nomenclatura dels regnes ibèrics, que estarien realment sota un sol regne amb el nom de l'antiga província romana i posterior visigoda: la «Tarraconense».

En Pep Mayolas presentant el seu nou llibre 'Erasmus i l'imperi català de Carles I'

El llibre segueix l'estructura cronològica del primer període del regnat de Carles I, amb la seva coronació dins els regnes hispànics, havent arribat de la seva educació a Flandes. Durant el llibre, Mayolas també tracta la vida d'Erasmus de Rotterdam, que transcorre estretament relacionada amb la vida política del regnat de Carles. El final del llibre tracta tot el context polític de la cort que prepara el viatge de la volta al món de Magallanes.

Llevant de taula: Homenatge a Ramon Payàs, per Josep Sort i Teresa Casals

Un cop aixecada la taula del dinar, al voltant d'una seixantena de persones han participat en el llevant de taula on s'ha homenatjat Ramon Payàs, el difusor de les Homilies d'Organyà. En Josep Sort i Na Teresa Casals han pres la responsabilitat de recordar la feina feta per Payàs en la divulgació del text, que guarda una importància cabdal en la història de la nostra llengua.

En Josep Sort ha volgut remarcar la humilitat i esforç incansable en la feina de l'Associació d'Amics de les Homilies d'Organyà, amb l'objectiu de fer justícia a un dels documents que testimonia una llengua mil·lenària.

Na Teresa Casals ha recordat tota l'experiència colze a colze amb Payàs per la lluita pel manteniment de la salut del català i la reivindicació de la seva riquesa. La seva intervenció ha acabat amb una defensa de l'ús del català en tots els àmbits de la vida. tal com es fa amb qualsevol altra llengua que fomenta la vida d'una comunitat.

En relació al text mateix de les Homilies, na Casals ha esmentat la necessitat de posar-lo en valor a la vida quotidiana, relacionant-lo amb els nexes de rellevància universal del català com Ramon Llull i la Renaixença.

Jordi Bilbeny: Mitra i els orígens del cristianisme. La supervivència dels cultes a Catalunya

En Jordi Bilbeny ha fet el seu debut en la Universitat d'estiu d'aquest any 2019 amb una conferència sobre les traces del culte a Mitra en el Cristianisme i la seva herència que sobreviu a Catalunya.

Bilbeny posa com a exemple d'inici la gran imatge del culte de Mitra, un jove déu amb barretina o gorro frigi sacrificant un bou (una representació del déu mateix), o sacrificant-se ell mateix i rituals en els quals, després, els seguidors en mengen el cos. Precisament, Bilbeny argumenta com aquestes idees i rituals són després calcats amb la vida de Jesús i el Nou Testament.

Un moment de la conferència d'En Jordi Bilbeny sobre Mitra

Seguidament, recolzat per un ingent recull de retaules, documents i escultures de l'època antiga i la cultura popular, ha anat repassant les característiques essencials del culte a Mitra i les seves restes en la cultura catalana i el cristianisme a Catalunya.

Cinefòrum: 'Desmuntant Leonardo'

El dia ha acabat amb la projecció d'un ja conegut documental pels habituals de la universitat d'estiu, «Desmuntant Leonardo», del qual se'n pot treure la següent síntesi:

¿Podem creure que el major geni del Renaixement, que va dominar totes les disciplines i va superar tots els seus mestres, es va educar en un petit poble d'Itàlia sense escola, fill il·legítim d'un notari i d'una pagesa analfabeta? La biografia oficial de Leonardo és plena d'incongruències i preguntes sense resposta.

Per què un florentí va ser tan a prop de les princeses de la Cort de Nàpols o d'un Vaticà 'dominat per catalans'? Per què el seu escut d'armes és igual que el de la casa reial catalana? Podria haver estat Leonardo a Catalunya, més concretament a les màgiques muntanyes de Montserrat? És aquest el paisatge de la misteriosa Gioconda?

Aquestes i altres preguntes són les que es planteja «Desmuntant Leonardo», un documental on el primer pas per explicar la 'nova història' d'aquest geni és desmuntar-ne l'oficial, per desvelar aquesta qüestió tan determinant: qui era, en realitat, Leonardo?

Pol Bragulat